

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК: 330.322.1: 336.132.2:339.7:658

А. С. Завербний

Національний університет "Львівська політехніка"

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВ

<https://doi.org/>

© Завербний А. С., 2021

У даній статті розглянуто проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. Проведено аналізування динаміки капітальних інвестицій у промисловість України за період 2015-2019 рр., структуру прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал, боргові інструменти) в Україні за період 2015-2019 рр., структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні у 2019 р. Дістала подальшого розвитку комплексна модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства в євроінтеграційних умовах.

Ключові слова: інвестиції, іноземне інвестування, структура інвестування, інвестиційне забезпечення, євроінтеграція, гармонійний розвиток, структура інвестицій.

Постановка проблеми

Проблема інвестиційного забезпечення гостро постала у більшості країн. Для нашої країни вона є надзвичайно актуальною, виходячи із фінансово-економічних потреб реформування та євроінтеграційного вектору розвитку. Особливої ваги інвестиційне забезпечення також набуло в умовах пандемії (на фоні глобальної та тотальної зупинки економічних бізнес-процесів, підприємницької активності, що відображаються негативно на рівні прибутковості, фінансової стабільності реального сектору економіки нашої країни).

Актуальність дослідження

За сучасного високо динамічного ринкового середовища, яке характеризується, високим рівнем конкуренції, невизначеності умов господарювання, одним із основоположних чинників, що сприятиме успішній підприємницькій діяльності виступає достатність фінансового (інвестиційного) забезпечення. В життєвих циклах більшості підприємств настає період, в якому обсяг власних засобів не дозволить забезпечувати подальший гармонійний розвиток. Перед керівництвом поставатиме потреба в залученні зовнішнього інвестування.

Завдяки розвитку глобалізаційних процесів, капіталу набув такої важливої характеристик як мобільність. За євроінтеграційних умов перед українськими підприємствами відкриваються додаткові можливості використання переваг іноземного інвестування. При цьому потрібно враховувати специфіку, жорстку конкурентну боротьбу за отримання інвестиційного забезпечення вже не серед національних інституцій, а європейських, які володіють перевагами (досвід, інвестиційний клімат країн тощо). Врахування ж необхідності розуміння процесів, що відбуваються на світовому

(зокрема і європейському) ринку капіталів сприятиме українським підприємствам розробляти відповідні управлінські підходи задля забезпечення досягнення цілей їх гармонійного розвитку за рахунок удосконалення інвестиційного забезпечення.

Формулювання мети та завдань статті

Метою наукової статті полягає у визначенні впливу інвестиційного забезпечення на гармонійний розвиток українських підприємств за євроінтеграційних умов господарювання, розроблення напрямків удосконалення інвестиційної діяльності та інвестиційного забезпечення. Завдання: аналізування динаміки інвестиційного забезпечення, іноземного інвестування, структури інвестицій в Україну за 2010 – 2020 рр.; розвинути комплексну модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства із врахуванням євроінтеграційного вектору розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням розвитку інвестиційного забезпечення, залучення іноземних інвестицій українськими підприємствами приділено багато уваги як зарубіжних так і вітчизняних фахівців у даній царині, таких як: Бланк І.А. [1], Бирка М.І. [2], Варналій З.С. [3, с. 161-165], Войнаренко М.П. [3, с. 161-165], Гончар Т.М. [8], Гурочкіна В.В. [3, 4, с. 13-20, 5, с. 51-56], Захарчук О.В. [7, с. 9-18], Кузьмін О.Є. [6, с. 4-7], Лупенко Ю.О. [7, с. 9-18], Малахова Ю.А. [8], Менчинська О.М. [3], Пересада А.А. [9], Хобта М.О. [8], Чушак-Голобородько А. М. [6, с. 4-7] та інші. Однак, не достатньо висвітлено проблематику інвестиційного забезпечення промислових підприємств нашої країни за високо динамічних умов, зокрема в умовах євроінтегрування економіки, пандемії.

Виклад основного матеріалу

Гармонійний розвиток економіки країни, особливо в період активного реформування, потребує значних обсягів інвестиційного забезпечення, фінансування. Враховуючи суттєво обмежений внутрішній потенціал інвестування, потрібно розробляти ефективні та дієві методи залучення зовнішніх (іноземних) інвестицій. При чому не лишень ставити кінцеві цілі в самому залученні іноземних інвестицій, але й вмілому їх використанні. Національна економіка нашої країни досить довгий період перебуває в незадовільному стані, який погіршився через глобальну проблему пандемії у 2020-2021 рр.

Незадовільний стан економіки країни є пов'язаним із дефіцитом фінансування промислових підприємств, держави тощо. А пропозиції щодо комплексного модернізування промисловості, енергетики підвищення рівня бізнес-клімату (зокрема й інвестиційного), забезпечення гармонійного економічного розвитку, підвищення життєвого рівня населення в більшості випадків так і залишаються виключно декларативними. Реформування лишень призводить до постійного погіршення через власну незавершеність, некомпетентність реформаторів, відсутність справді дієвих механізмів із удосконалення та корумпованості верхніх ешелонів влади країни. Одним із чинників негативних тенденцій виступає обмеженість фінансування.

Перед українськими підприємствами, організаціями як ніколи раніше постало питання розроблення та втілення новітніх ідей, дієвих методів залучення інвестицій (покращення рівня інвестиційного забезпечення) у поєднанні із диверсифікуванням фінансових ризиків [4, 5, с. 52].

Інвестиційне забезпечення промисловості, інших галузей України (зокрема й інноваційних процесів у них) перебуває на сьогодні у постійному стані недостатності. Це негативно впливає на рівень конкурентоспроможності всієї національної економіки.

Досліджуючи інвестиційне забезпечення українських промислових підприємств (рис. 1), слід констатувати, що обсяги капітальних інвестицій постійно зростають. Однак, номінальне зростання (оскільки статистичні дані подано в національній валюті) із 2014 р. пов'язане із зниженням курсу української гривні відносно конвертованих світових валют більш ніж втричі (див. рис. 1).

А вже у 2020 р. навіть номінальна позитивна тенденція різко змінилася негативною (рис. 1). Перш за все це пов'язано із глобальною проблемою пандемії.

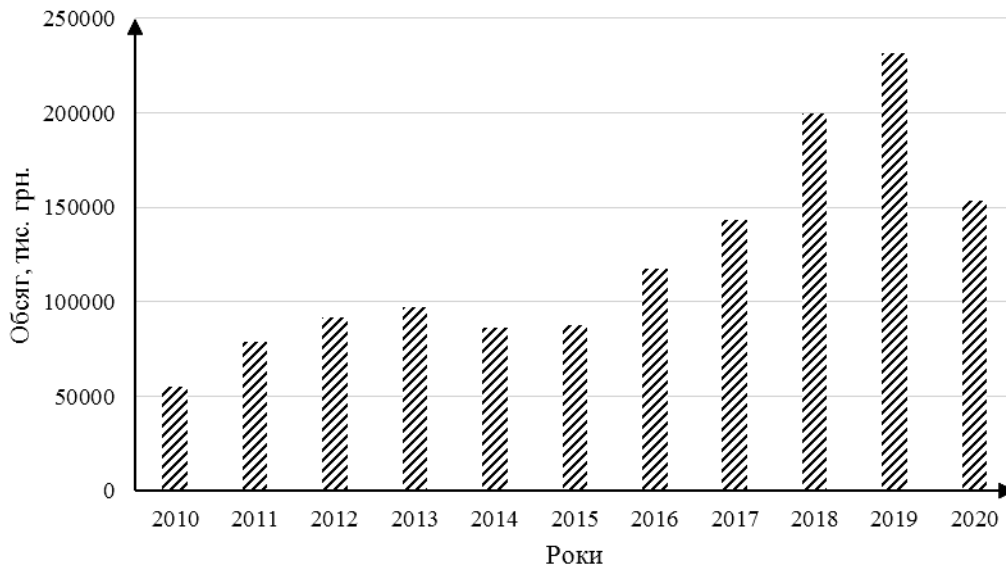

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій у промисловість України за період 2010–2019 рр.
Джерело: сформовано на основі [9, 10]

Проблемною також виступає і структура інвестиційного забезпечення. Зокрема це стосується прямих іноземних інвестицій в нашу країну (рис. 2).

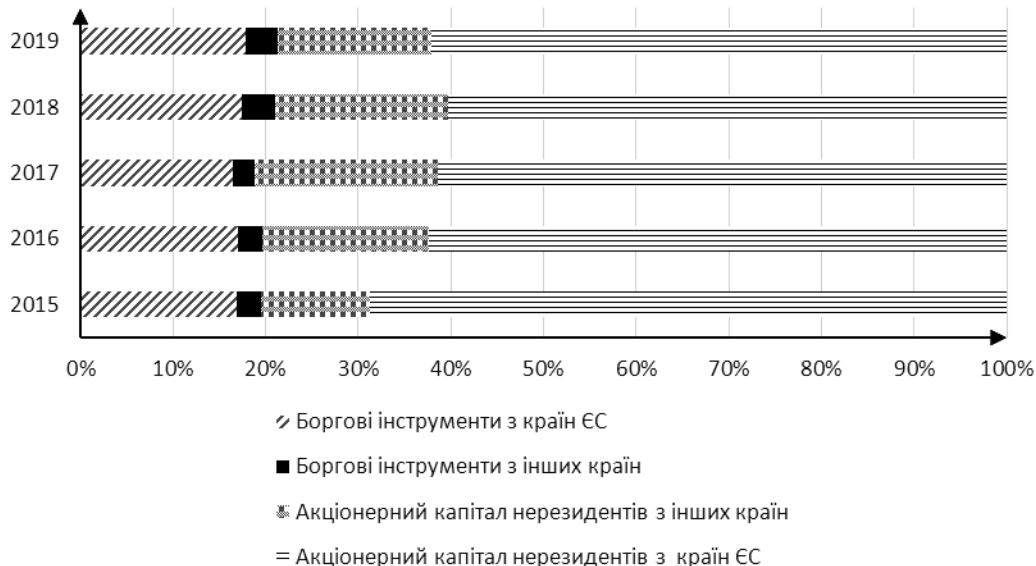

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал, боргові інструменти) в Україні за період 2015–2019 рр.
Джерело: сформовано на основі [10, 12]

Хоча Україна у 2014 р. остаточно визначалися із «векторністю» свого міжнародного розвитку, обравши саме європейський, однак частка акціонерного капіталу нерезидентів саме із країн ЄС постійно знижується (рис. 2). Зрозуміло, що існують значні проблеми щодо нарощування саме даного виду прямих іноземних інвестицій (військові окупаційні дії Росії на території України,

низький рівень реформування економіки, зростання рівня корупції тощо). Але європейський вектор міжнародного розвитку повинен все ж таки підтверджуватися й обсягами інвестування.

Що ж стосується боргових інструментів, то тут прослідковується позитивна «євроінтеграційна» тенденція (рис. 2).

Аналізування ж структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні за 2019 р. (останній рік, який на даний час представлений у статистичних даних України), показало мізерну складову саме коштів інвесторів-нерезидентів (рис. 3). Це показує суттєву проблему, та одночасно і величезні можливості (потенціал) для українських підприємств за умов євроінтегрування щодо нарощування даного елемента шляхом формування ефективної системи управління інвестиційною діяльністю.

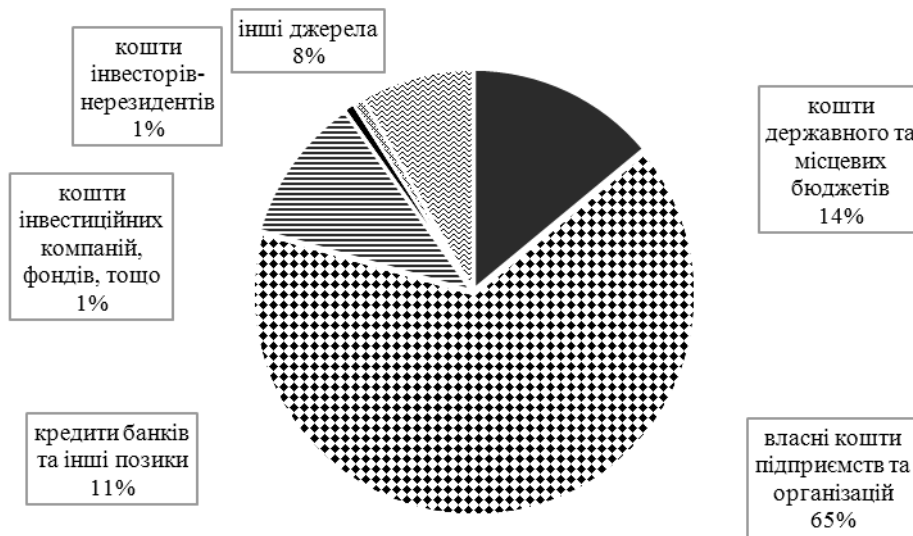

Рис. 3. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні у 2019 р.
Джерело: сформовано на основі [10]

Задля підвищення рівня ефективності інвестиційного забезпечення промислових підприємств нашої країни їм потрібно розробляти та використовувати комплексну модель гармонійного розвитку системи залучення перш за все іноземних інвестицій (оскільки потенційні можливості іноземного інвестування є значно більшими у порівнянні із внутрішніми/національними).

Оскільки статична (не динамічна, та що не розвивається, враховуючи зміни внутрішнього, зовнішнього середовищ) модель не зможе вчасно реагувати на виклики та можливості внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств.

Цікавим трактуванням розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на українські підприємства виступає дослідження Бирки М.І. [2, с. 156-158]. Зокрема було виділено 3 «самобутні властивості: «закономірність змін» (проявляють лиш позитивний характер); «незворотність» (забезпечує процеси подальшого функціонування системи); «спрямованість» (задає напрямки динамічності задля досягнення поставлених цілей» [2, с. 155-158].

Гармонійним розвитком системи залучення іноземних інвестицій підприємствами являється процес послідовних змін стану самої системи, що реалізовується в часові періоди та передбачатиме обов'язкове адаптування системи до внутрішнього/зовнішнього середовища за євроінтеграційних умов [2, с. 155-156].

Здатність системи залучення іноземних інвестицій підприємствами переходити від одного зі станів до іншого передбачатиме встановлення закономірностей, що спричиняють перехід, за рахунок якого проявлятиметься гармонійний розвиток системи [2].

На основі результатів проведених досліджень нами пропонується комплексна модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства в євроінтеграційних умовах (рис. 4) [1, 2, с. 155-157, 4].

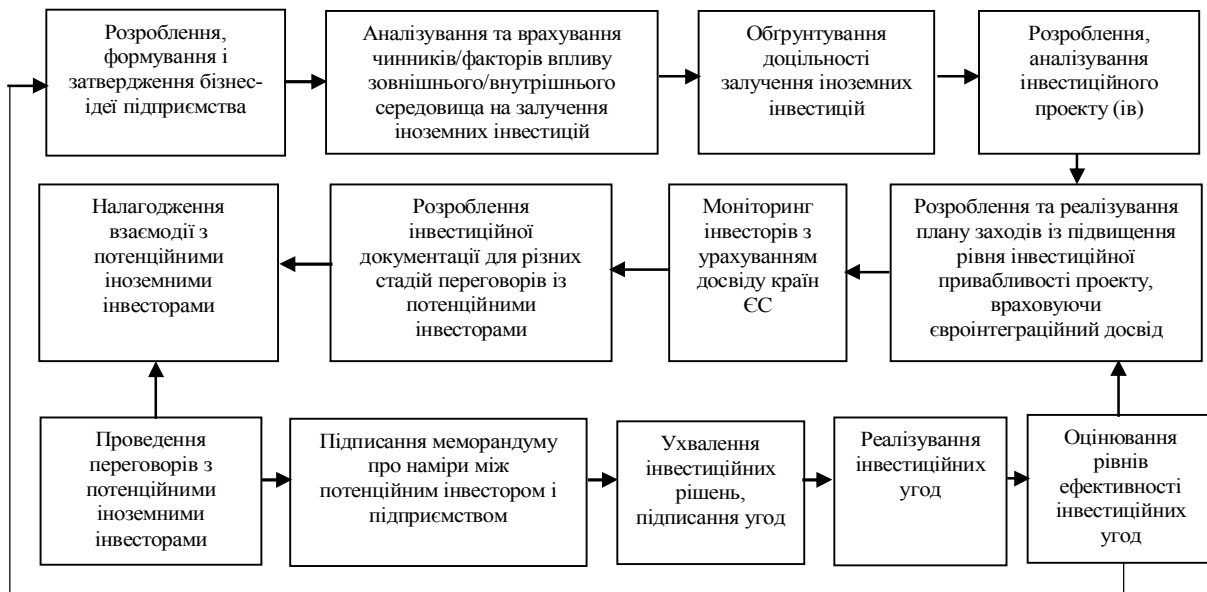

Рис. 4. Комплексна модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства за євроінтеграційних умов

Джерело: сформовано на основі [1, 2, 4]

Послідовне виконання кожного із етапів сприятиме досягненню поставлених підприємством цілей щодо власного інвестиційного забезпечення (рис. 4).

При цьому на перших чотирьох етапах потрібно враховувати динамічність внутрішнього середовища, а вже на наступних дев'яти етапах – зовнішнього, зокрема акцентуючи увагу саме на динамічність європейського інвестиційного ринку, його особливостях тощо.

Потрібно також деталізувати четвертий етап моделі, на якому керівництву необхідно здійснювати наступні процеси: аналізування альтернативних варіантів інвестиційного забезпечення підприємств, аналізування переваг/недоліків залучення саме іноземних інвестицій, структуризування залучення інвестицій тощо.

Також потрібно наголосити на необхідності зворотного зв'язку (рис. 4), який відображений на в останньому блоку моделі (рис. 4). Стрілочками показано блоки, до яких потрібно звертатися під час оцінювання рівня ефективності інвестиційної діяльності підприємств.

Запропонована комплексна модель передбачатиме комплекс заходів, що будуть спрямованими на досягнення українськими підприємствами поставлених цілей інвестиційного забезпечення.

Інвестиційне забезпечення має бути чітко націлене на донесення інвестиційних пропозицій українських підприємств потенційним іноземним (передусім європейським) інвесторам, рівень відповідності сформованих пропозицій критеріям відбирання останніх.

Запровадження і застосування комплексної моделі залучення іноземних інвестицій в українські підприємства в євроінтеграційних умовах сприятиме підвищенню частки іноземних інвестицій в економіці країни, залучатиме передовий досвід країн ЄС, сприятиме гармонійному інтегруванню тощо.

Висновки

Попри позитивну динаміку (2010-2019 рр., за винятком 2020 р.), темпи нарощування інвестиційного забезпечення українських підприємств поки що не відповідають існуючим потребам. Передусім це стосується їх матеріального і технічного забезпечення. Для виконання стратегічних

завдань в умовах євроінтегрування потрібно максимізувати рівень ефективності діяльності національних підприємств, удосконалювати процеси кредитного забезпечення, урізноманітнення фінансово-кредитних інструментів задля залучення інвестицій (зокрема іноземних) на довгостроковій основі тощо.

У проведеному дослідженні проаналізовано інвестиційне забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов, виявлено та проаналізовано його існуючі проблеми та перспективи. Проаналізовано динаміку капітальних інвестицій у промисловість України за період 2015-2019 рр., структуру прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал, боргові інструменти) в Україні за період 2015-2019 рр., структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні у 2019 р. На основі останніх досліджень, публікацій дістала подальшого розвитку комплексна модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства в євроінтеграційних умовах.

Отже, з приростом рівня інвестиційного забезпечення (передусім за рахунок іноземних інвесторів) українських підприємств підвищуватимуться їх показники результативності, створюватимуться також передумови для формування вже власних джерел для подальшого інвестування.

В результаті ефективного інвестиційного забезпечення очікується укріплення фінансового стану підприємств, підвищення рівня їх кредитоспроможності (не лишень в Україні, але передусім за кордоном). Це сприятиме в подальшому розширенню нових можливостей залучати кредитні ресурси задля інвестування.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у економічному оцінюванні запропонованої комплексної моделі залучення іноземних інвестицій в українські підприємства за євроінтеграційних умов.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
2. Бирка М.І. Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства: дис.. канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Національний університет «Львівська політехніка». Львів. 2016. 271 с.
3. Voynarenko, M., Varnalii, Z., Hurochkina, V. & Menchynska, O. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research, V. 95, P. 161-166. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.atlantispress.com/article/125917640>.
4. Гурочкіна В.В. Інвестиційне забезпечення розвитку промислових підприємств в економіці емерджентного типу. Підприємництво та інновації. Випуск 11-2, 2020. С. 13-22.
5. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51-57. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_5_10
6. Кузьмін О.Є. Ідентифікування узгодженості потреб у системі мотивування креативно-інвестиційної діяльності підприємства / О. Є. Кузьмін, А. М. Чушак-Голобородько. – Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 17. - С. 4-7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2012_17_3
7. Лупенко Ю.О., Захарчук О.В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. Економіка АПК. №11. 2018. С. 9-18.
8. Малахова Ю. А., Хобта М. О., Гончар Т. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. Ефективна економіка. 2021. № 2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8655>
9. Пересада А.А. Управление инвестиционным процессом. К.: Лібра, 2002. 472 с.
10. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm

11. Особисті перекази, квитанції (Вор, у поточних дол. США) – Україна. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD?locations=UA>.
12. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Blank I.A. (2001) *Investicionnyi menedzhment* [Investment management]. K.: Elga, Nika-Centr.
2. Byrka M.I. (2016) *Rozvytok systemy zaluszhennia priamykh inozemnykh investytsii na pidpryemstva* [Development of a system for attracting foreign direct investment in enterprises] (PhD Thesis) Lviv. Lviv Polytechnic National University.
3. Voynarenko, M., Varnalii, Z., Hurochkina, V. & Menchynska, O. (2019) Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019), Advances in Economics, Business and Management Research, V. 95, P. 161-166. Retrieved from <https://www.atlantis-press.com/article/125917640>.
4. Hurochkina, V.V. (2020) *Investecijne zabezpechennia rozvytku promyslovykh pidpryemstv v ekonomici emerdzentsnogo typu* [Investment support for the development of industrial enterprises in the emergent economy]. *Pidpryienystvo ta innovacii* [Enterprise and innovation]. 11-2, 13-22.
5. Hurochkina, V.V. (2015) *Innovaciyni potencial pidpryemstva: sutnist ta systema zachystu* [Innovative potential of the enterprise: essence and system of protection]. *Ekonomika: realiii chasu* [Economy: the realities of time]. 5 (21), 51–57. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_5_10
6. Kuzmin O.Ye., Chushak-Goloborodko A.M. (2012) *Identyfikuvannia uzgodzenosti potreb u systemi motyvuvannia kreatyvno-investytsiinoi diyalnosti pidpryemstva* [Identifying the consistency of needs in the system of motivation of creative and investment activities of the enterprise]. *Investytsiii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience]. 17, 4-7. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2012_17_3
7. Lupenko Yu.O., Zacharchuk O.V. (2018) *Investytsiine zabezpechennia innovaciynogo rozvytku silskogo gospodarstva Ukrainy* [Investment support of innovative development of agriculture of Ukraine]. *Ekonomika APIK* [Economics of agro-industrial complex]. 11, 9-18.
8. Malachova Yu.A., Chobta M. O., Gonchar T.M. (2021) *Zarubizhnyi dosvid stymuliuvannia investytsiinoi aktyvnosti pidpryemstv* [Foreign experience in stimulating investment activity of enterprises]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8655>
9. Peresada A.A. (2002) *Upravlinnia invetsyiinym procesom* [Investment process management]. K.: Libra.
10. *Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist / Kapitalni investytsii* [Economic statistics / Economic activity / Capital investments]. (2021). Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm
11. *Osobysti perekazy, kvytancii (Vor, u potochnykh dol. SSHA) – Ukraina*. [Personal transfers, receipts (Bor, in current US dollars) - Ukraine] (2021) Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD?locations=UA>.
12. *Ekonomichna statystyka / Zovnishnoekonomichna diialnist* [Economic statistics / Foreign economic activity] (2021). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>

A. S. Zaverbnyj
Lviv Polytechnic National University

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INVESTMENT SUPPORT OF UKRAINIAN ENTERPRISES UNDER EUROPEAN INTEGRATION CONDITIONS

© Zaverbnyj A. S., 2021

This article considers the problems and prospects of investment support of Ukrainian enterprises under European integration conditions.

A review of literature sources on the problem of investment support.

The dynamics of capital investments in the industry of Ukraine for the period 2015-2019 years is analyzed. The structure of foreign direct investments (share capital, debt instruments) in Ukraine for the period 2015-2019 years is analyzed. The structure of capital investments by sources of financing in Ukraine in 2019 year is investigated.

Investment support of industry and other branches of Ukraine is analyzed.

A low share of foreign investors in the investment support of Ukrainian enterprises was revealed.

The harmonious development of the country's economy, especially during the period of active reform, requires significant amounts of investment and financing.

To increase the level of efficiency of investment support of industrial enterprises of our country, they need to develop and use a comprehensive model of harmonious development of the investment attraction system. The potential for foreign investment is much greater than domestic.

Possibilities of using the prospects of investment support of Ukrainian enterprises under European integration conditions have been studied.

A comprehensive model for attracting foreign investment in Ukrainian enterprises in the context of European integration has been further developed. Introduction, application of a comprehensive model of attracting foreign investment in Ukrainian enterprises in European integration conditions. The model will increase the share of foreign investment in the country's economy. The model will also help to attract the best practices of EU countries. This will promote harmonious integration and so on. As a result of effective investment support, it is expected to strengthen the financial condition of enterprises, increase the level of their creditworthiness.

Keywords: investments, foreign investment, investment structure, investment support, European integration, harmonious development, investment structure.